

Zofijini ljubimci – društvo za razvoj humanistike
Ob železnici 8, SI-2000 Maribor
tel: 031 200 495, www.zofijini.net,
zofijini@yahoo.com

Ljubor, združenje za kulturo bivanja, Maribor
Meškova ul. 8 a, SI-2000 Maribor
tel. 031 886 801, www.ljubor.si,
info@ljubor.si

PRISTOJNIM ORGANOM IN ORGANIZACIJAM TER ZINTERESIRANI JAVNOSTI

APEL ZA OHRANITEV IN OŽIVITEV BISEROV NEPREMIČNE KULTURNE DEDIŠČINE V REGIONALNI OKOLICI MARIBORA

Medtem ko se mesto Maribor mrzlično pripravlja na so-prestolovanje kulturni Evropi (EPK 2012), vidno propadajo nekatere izjemne lokalitete nepremične kulturne dediščine v ožji regionalni okolici Maribora! Stanje je zelo zaskrbljujoče predvsem na lokacijah z nepremično kulturno dediščino iz obdobja prazgodovine, delno rimskega obdobja in na lokacijah s srednjeveško profano dediščino (podrobnejša pojasnila so spodaj). **Zato pozivamo vse pristojne državne in občinske organe, institucije, društva in posameznike k prizadevanju za ohranitev in oživitev (revitalizacijo) biserov tukajšnje regionalne nepremične kulturne dediščine, in sicer v prvi vrsti za:**

- (1) učinkovito zaščito izjemne prazgodovinske naselbine **Poštela** (južno od Maribora) iz časa starejše železne dobe in dveh nekropol (**Pivola-Razvanje** in **Lepa ravna**), ki spadata k temu kompleksu;
- (2) učinkovito zaščito drugih **naselbinskih lokacij** iz časa starejše železne dobe (gradišče **Čreta** zahodno od Slivnice pri Mariboru z nekropolo, gradišče **Stari Ilir** severno od Limbuša, gradišče **Novine** v občini Šentilj)...);
- (3) učinkovito in trajno zaščito **novoveških gradov Slivnica in Viltuš II.**;
- (4) učinkovito in trajno zaščito **srednjeveških gradov v Viltušu, Framu in Limbušu**;
- (5) vključevanje vseh naštetih lokacij z nepremično kulturno dediščino v slovensko in regionalno **turistično ponudbo** in v **projekte trajnostnega razvoja**;
- (6) vključevanje nepremične kulturne dediščine v **izobraževalne programe** (šolsko-formalne in neformalne vsebine);
- (7) **nadaljnja raziskovanja** bogatih materialnih ostalin iz prazgodovine, rimskega obdobja in srednjega veka.

PODROBNEJŠA POJASNILA

Kontinuirani proces degradacije in uničevanja izjemnih dediščinskih biserov je potrdilo dvoletno neodvisno opazovanje dogajanja na petih lokacijah ⁽¹⁾, ki jih v nadaljevanju podrobneje predstavljamo.

(1) Prvi primer je izjemna lokacija Poštela, ki so ji še nedolgo tega pravili »Staro mesto« in se razteza na površini šestih hektarjev na vzhodnem zaključku Pohorja nad Razvanjem. Prastaro selišče še danes v celoti obdaja obrambni nasip, dolg en kilometer in mestoma visok nad 10 m. A tega vztrajno uporabljajo ljubitelji adrenalinskih športov. Obrambni nasip iz obdobja pred Kristusom je vidno uničen tudi na mestu, kjer si je neznan storilec skozenj speljal kolovozno pot v notranjost z odlokom zavarovanega območja.

(2) Drugi primer je staro pozabljeno gradišče Čreta, na katerega nasipu nastaja adrenalinska proga, nekoliko nižje in na območju prastarega pokopališča pa nelegalno odlagališče odpadkov. Pod tem gradiščem iz časa starejše železne dobe se nahaja novoveški grad Slivnica, ki si ga je začasno prisvojila lokalna mladina in ga preureja po svojem okusu z nedvomno ustvarjalnimi mozaiki zelenih vinskih steklenic.

(3, 4, 5) In kaj reči o zaraščenih in slikovitih ruševinah srednjeveških gradov (Fram, Limbuš, Spodnje Sleme), katerih število v mariborski regiji ni zanemarljivo in ki vztrajno propadajo pod vplivom naravnih sil!? Nič bolje ni s prastarimi pokopališči (Pivola, Lepa ravna, Čreta). Po gomilnih grobovih vozijo traktorji, lokalitete so zapuščene in neredko služijo kot nelegalna odlagališča odpadkov. Svoje doda tudi narava. Eno izmed prazgodovinskih gomil nekropole v Pivoli južno od Razvanja si je za svoj brlog izbral jazbec. Da bi povečal svoje udobje v grobni kamri, je iz nje začel odstranjevati odvečno grobno keramiko.

Jazbec se seveda ne zaveda, da je 'skrunitelj' in da 'krši zakonodajo s področja nepremične kulturne dediščine'. Končno jazbec tudi nima ozaveščenih vrednot in ne časti kosti svojih prednikov. Zato pa takšno vedenje upravičeno pričakujemo od posameznikov in družbe. Žal pa smo v izpostavljenih primerih prepogosto priča prav nasprotnemu, namreč odsotnosti vedenja in končno tudi pietete. Da takšno stanje zavesti narekuje poguben odnos do skupne kulturne in zgodovinske dediščine, je skorajda odveč dodati. Zagotovo pa uničevalec pogosto ne ve, da uničuje skupni zaklad. Končno je njegovo nezavedanje posledica odsotnosti ustreznega vrednotenja oz. odnosa do kulturnih ostalin. In ker so vrednote socializacijska pridobitev posameznika, odgovornost za posameznikovo nezavedanje v veliki meri nosijo pristojne institucije in njegovo družbeno okolje. Dajmo, zlezimo iz jazbin!

V primeru pozabljene dediščine gre torej za prvovrsten primer družbene pozabe, slepote in nedodelanih vrednot. Posameznik namreč vidi tisto, kar so ga naučili in vse kaže na to, da v njegovem družbenem okolju vse preveč »pogreša« problematiko nepremične kulturne dediščine v formalnih in neformalnih izobraževalnih vsebinah, se z njo redko seznanja v tiskanih in drugih medijih, ne ve, kam na sprehod, ker izjemnih dediščinskih spomenikov ne najdemo v regionalni turistični ponudbi, kakor tudi ne v razvojnih projektih. In končno, kako bi posameznik vedel, da krši zakonodajo, če pa ga na to ne opozarja prav nobena tabla, kaj šele zaposlena oseba na omenjenih lokalitetah.

Fenomen družbene slepote se poleg uničevanja kaže tudi v naslednjem: kulturni in razvojni potencial navedenih regionalno (in širše) pomembnih lokacij dediščine iz obdobja prazgodovine, starega Rima in srednjega veka je v celoti neizkoriščen! Končno tudi priprave na EPK 2012 kažejo, da se na omenjene tipe nepremične kulturne dediščine vztrajno pozablja. Pozaba je torej širše družbeno pogojena in nikakor ni v čast mestu, ki se želi okтитi z nazivom evropske prestolnica kulture - in seveda tudi ne v čast državi, ki je za navedene lokalitete še bolj odgovorna kot tangirane občine.

Veseli bomo vašega tvornega odziva na naš apel!

S spoštovanjem!

Pobudnik apela: Matej Dasko, mag. soc., prof. lik. ped.

za Zofijine ljubimce:
Aleksandra Žorž, abs. geog. in fil.
predsednica društva

za Združenje Ljubor:
Jože Kos Grabar ml., univ. dipl. inž. geod.
predsednik društva

v Mariboru, 21. junija/rožnika 2010

*Opomba (1): Zainteresirani lahko dodatne informacije o zadevni temi dobijo na spletni strani:
http://www.zofijini.net/predavanja_sppIV4.html*

Dostavljeno:

- Ministrstvo za kulturo, kabinet ministrice;
- Ministrstvo za šolstvo in šport, kabinet ministra;
- Ministrstvo za gospodarstvo, kabinet ministra;
- Ministrstvo za gospodarstvo, Direktorat za turizem;
- Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor;
- Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije;
- Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Maribor;
- Mestna občina Maribor, kabinet župana;
- Mestna občina Maribor, Mestni svet;
- Občina Hoče – Slivnica, kabinet župana;
- Občina Selnica ob Dravi, kabinet župana;
- Občina Šentilj, kabinet župana;
- Občina Duplek, kabinet župana;
- Mariborska razvojna agencija;
- Zavod za turizem Maribor;
- množična občila.